

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΘΑΝΕ; ΕΡΩΤΗΜΑ

Η σημερινή εκδήλωση διοργανώνεται από την ομάδα Digimon, με αφορμή το βιβλίο της Μακένζι Ουάρκ «Το Κεφάλαιο Πέθανε» (μτφρ. Γ. Σιγλίδης, εκδ. Τοποβόρος, 2022). Η Digimon είναι μια θεματική ομάδα της συνέλευσης Re/traverse και ασχολείται με τα ζητήματα της ψηφιακής αναδιάρθρωσης και εργασίας, του ψηφιακού καπιταλισμού και των αγώνων που προκύπτουν σε αυτό το πλαίσιο, αλλά και με το ζήτημα των υποκειμενικών βιωμάτων, πώς βιώνουμε δηλαδή από τη δική μας εμπειρία την καθημερινή επαφή μας -είτε στην εργασία, είτε σε ό,τι αποκαλούμε «ελεύθερο χρόνο»- με το ψηφιακό.

Αυτή η συζήτηση, είναι η πρώτη δημόσια εκδήλωση που οργανώνουμε ως Digimon και επιδιώκουμε να αποτελέσει μια αρχή για μελλοντικές παρεμβάσεις γύρω από το ζήτημα του ψηφιακού, καθώς μας απασχολεί πολιτικά και κινηματικά. Επιλέξαμε να πλαισιώσουμε την εκδήλωση με το βιβλίο της Μακένζι Ουάρκ, χωρίς να συμφωνούμε απαραίτητα με τις θέσεις που εκφράζει, διότι πιστεύουμε ότι θέτει κάποια κεντρικά ερωτήματα σχετικά με τον χαρακτήρα του μετασχηματισμού και της αναδιάρθρωσης που τελείται στο πεδίο του ψηφιακού, τα οποία μπορούν να συνεισφέρουν με ενδιαφέροντα τρόπο σε αυτή τη συζήτηση.

Το «Κεφάλαιο Πέθανε» αναφέρεται, όπως μπορείτε να καταλάβετε κι από τον τίτλο, σε έναν μετασχηματισμό του τρόπου παραγωγής στον οποίο το κεφάλαιο δεν αποτελεί πλέον την κυρίαρχη κοινωνική σχέση, μέσα απ' αυτή τη διαδικασία ένας νέος τρόπος αναδύεται, όπως σημειώνει επανειλημμένα στο βιβλίο: «είναι χειρότερος από τον καπιταλισμό». Κεντρικός πυλώνας αυτής της μετάβασης, είναι το πεδίο του ψηφιακού, οι παραγωγικές δυνάμεις και εν γένει η εργασία σε αυτόν τον χώρο -υπ' αυτή την έννοια το κείμενο εντάσσεται σε μια ευρύτερη ερευνητική και πολιτική συζήτηση που επιδιώκει να ανιχνεύσει, εάν μιλάμε για κάτι άλλο πέραν του κεφαλαίου, ή μια αναδιάρθρωση του κεφαλαίου με ριζικές αλλαγές, ή έναν ολικό μετασχηματισμό τόσο της παραγωγής-εργασίας όσο και του Κράτους, της εξουσίας και της κυριαρχίας. Έχουν γίνει αρκετές απόπειρες για να κατονομαστεί και να περιγραφεί αυτός ο μετασχηματισμός-αναδιάρθρωση, καθεμία ακολουθεί και μια άλλη γραμμή πολιτικής ανάλυσης: 4η Βιομηχανική Επανάσταση, Νεο-φεουδαρχία ή νεο-φεουδαρχική οργάνωση του κεφαλαίου, καπιταλισμός της πλατφόρμας κ.ά.

Αυτό το βιβλίο, διατέμνει κάποιες από τις κουβέντες που κάναμε κι εμείς στη Digimon τον τελευταίο ένα χρόνο. Όταν το διαβάσαμε και το συζητήσαμε συλλογικά, θέσαμε κάποιους βασικούς άξονες-ερωτήματα που μας απασχολούν σε αυτή την προσέγγιση του ζητήματος. Παράλληλα, συμφωνήσαμε πως ο τρόπος γραφής του βιβλίου δεν είναι απλά απολαυστικός αλλά και καταφέρει να συνδυάσει με ενδιαφέροντα τρόπο πολλαπλά πεδία σκέψης και έρευνας, και εν τέλει ακολουθεί μια μεθοδολογική σκοπιμότητα. Το ερώτημα που απευθύνει, είναι το εξής: Πώς μπορούμε να μιλήσουμε για τον νέο τρόπο παραγωγής που σχηματίζεται αυτή τη στιγμή, χωρίς να χρησιμοποιήσουμε τη μαρξιστική μεταφορική γλώσσα που αναφέρεται αμιγώς στο κεφάλαιο (ως μηχανή που αλέθει την εργασία μετατρέποντάς τη σε κιμά) και την καπιταλιστική τάξη (ως ενσάρκωση αυτής της μηχανής).

Απέναντι στο συνολικό επιχείρημα του κειμένου, λοιπόν, θέτουμε τρεις διαφωνίες-προβληματισμούς. Κατά πρώτο, εάν μπορούμε να μιλήσουμε για συνολική αλλαγή παραδείγματος, την οποία να μπορούμε να προσεγγίσουμε με βεβαιότητα. Ευσταθεί λοιπόν η αξίωση εκκαθολίκευσης που προτείνει και μπορούμε να πούμε πως ο μετασχηματισμός που περιγράφει, διαπερνά το σύνολο

της εργατικής τάξης του κόσμου ή μήπως περιορίζεται σε κάποια μέρη του κόσμου; Εδώ μπαίνει το ζήτημα της κυριαρχίας, το οποίο υπάρχει ήδη στη συζήτηση για το κεφάλαιο. Δηλαδή, καταφέρνει η κυρίαρχη μορφή παραγωγής να υπάγει όλες τις υπόλοιπες μορφές εκμετάλλευσης και καταπίεσης -είτε αυτές είναι πιο παραδοσιακές, είτε αντιστοιχούν σε προηγούμενες ιστορικές στιγμές- και να τις συνενώσει σε μια ενιαία διαδικασία; Το δεύτερο ερώτημα, που προκύπτει σαν συνέχεια του προηγούμενου, αφορά το ζήτημα της γεωπολιτικής, της κρατικής εξουσίας και του πολέμου -με ποιο τρόπο διαρθρώνει τη σχέση της με την κρατική επικράτεια, την εξουσία, τους διακρατικούς ανταγωνισμούς και πώς συμμετέχει στον πόλεμο αυτό που η Ουάρκ αποκαλεί διανυσματική τάξη-*vectoralist class* (η τάξη που έχει αναδειχθεί ως κυρίαρχη στο νέο παράδειγμα); Τρίτο και τελευταίο, είναι το ζήτημα του υποκειμένου. Αποτελεί ανοιχτό ζήτημα, εάν η τάξη των χάκερ -όπως ονομάζει την τάξη των εκμεταλλευόμενων στη νέα ιστορική συνθήκη- αποτελεί ένα ενιαίο ταξικό υποκείμενο που να μπορεί να οργανωθεί με επαναστατικούς όρους. Διερωτόμαστε ποιά εργαλεία έχουν ακόμα χρησιμότητα σε αυτή την κουβέντα και ποιά καινούργια προτείνονται για την ανάλυση των ταξικών αγώνων και της δυνατότητας της επαναστατικής ρήξης.

Φαίνεται, έτσι, να ανακύπτουν ιστορικά ζητήματα του ταξικού ανταγωνισμού, όπως για παράδειγμα το πρόβλημα των ενδοταξικών διακρίσεων και ιεραρχήσεων. Μήπως στο νέο παράδειγμα, έτσι όπως περιγράφεται, είναι δύσκολο να τεθεί η ενιαία σχηματοποίηση των εργαζομένων σε υποκείμενο, δεδομένου ότι κάποια κομμάτια των εκμεταλλευόμενων βλέπουν εχθρικά κάποια άλλα, τόσο από την υποκειμενική-βιωματική σκοπιά του συμφέροντος όσο και από την ενσωμάτωση της τάξης στον παγκόσμιο ανταγωνισμό/πόλεμο; Δηλαδή, προκύπτουν ζητήματα έθνους, φυλής και φύλου ως προς τον τρόπο κατά τον οποίο τα διαφορετικά κομμάτια της εργατικής τάξης βλέπουν και βιώνουν το ένα το άλλο, από τη μια το κομμάτι της τάξης που έχει πιο παραδοσιακή σχέση με την εργασία και από την άλλη το κομμάτι που συνδέεται με τις πιο ανερχόμενες μορφές οικονομίας των πλατφορμών. Στο πεδίο του διακρατικού και κοινωνικού-εμφυλίου πολέμου, τα Κράτη ανασυγκροτούν μορφές όπως η γενική επιστράτευση και τα χαρακώματα, και συνεχίζουν να ιεραρχούν τους πληθυσμούς στη βάση του φύλου, του έθνους και της φυλής και του διαχωρισμού ανάμεσα σε ντόπιες και μετανάστριες -βλέπουμε πως οι πολιτικές που βασίζονται σε πιο παραδοσιακούς τρόπους διακυβέρνησης επιβάλλονται παράλληλα με πολιτικές που κινούνται στον άξονα του ψηφιακού.

Κλείνοντας, θεωρούμε πως το βιβλίο της Ουάρκ αποτελεί ένα έναυσμα για να τεθούν αυτές οι συζητήσεις, από κινηματική σκοπιά μπορούμε να τις ωθήσουμε ένα βήμα πιο πέρα για να σκεφτούμε και να αναλύσουμε τη διαμόρφωση και να διερευνήσουμε τη συνάντηση από τη μια των ψηφιακών αγώνων και από την άλλη των κοινωνικών αγώνων που διεκδικούν πολιτικά ό,τι αποκαλείται «φυσικός χώρος».

***DIGIMON (από Re/traverse)
για τα σημεία και τέρατα
του ψηφιακού καπιταλισμού
Μάρτιος 2023***